

KAKOVOST JUGOSLOVANSKIH STROKOVNO - ZNANSTVENIH SERIJSKIH PUBLIKACIJ

**Alenka Šaupert-Zorko,
Osrednja knjižnica Srečka Vilharja, Koper**

UDK 02:001.8(05)

ŠAUPEL-ZORKO, Alenka: Kakovost jugoslovanskih strokovno znanstvenih serijskih publikacij. Knjižnica, Ljubljana, 34 (1990), št. 1/2, str. 33-38

Ob 13. posvetovanju o strokovno znanstvenih publikacijah z naslovom Razvoj znanstvenih časopisov v Jugoslaviji do leta 2000, ki ga je Institut informacijskih znanosti Zagreb organiziral od 20. do 22. nov. 1989 v Puli, je avtorica pripravila seznam 16 mednarodnih standardov, ki opisujejo obliko publikacij in prispevkov v njih ter kratek pregled bibliometrijskih metod za usmerjanje nakupa strokovno znanstvene periodike v knjižnicah. Na omenjenem srečanju so raziskovalci ugotovili slabo kakovost jugoslovanskih znanstvenih serijskih publikacij in slabo odmevnost jugoslovanskih znanstvenikov v svetovni javnosti, ki nista rezultat samo jezikovne izoliranosti, temveč tudi zanemarjene znanosti in stroke v naši družbi.

Ključne besede: serijske publikacije / kakovost / standardi / bibliometrika

UDC 02:001.8(05)

ŠAUPEL-ZORKO, Alenka: Quality of Yugoslav scientific serial publications. Knjižnica, Ljubljana, 34 (1990), no. 1/2, p. 33-38

The 13th symposium on scientific publications entitled "The development of scientific journals in Yugoslavia by 2000" took place in November 1989 in Pula and was organized by the Institute for Information Sciences, Zagreb. According to the discussion at the symposium the author prepared a list of 16 international standards determining the form of publications and articles, and a short survey of bibliometrical methods for the acquisition of scientific periodicals in libraries. At the symposium mentioned above the researchers stated the poor quality of Yugoslav scientific journals and low impact factor of Yugoslav researchers in the international scientific sphere which is not only the result of language isolation but also of neglected science in our society.

1. Jugoslovanske strokovno-znanstvene serijske publikacije

V Puli je bilo od 20. do 22. novembra 1989 13. posvetovanje o znanstvenih in strokovnih publikacijah z naslovom: Razvoj znanstvenih časopisov v Jugoslaviji do leta 2000 (1). Udeležilo se ga je okrog 150 jugoslovanskih strokovnjakov - raziskovalcev tega področja, pa tudi mnogi bibliotekarji in uredniki znanstvenih in strokovnih časopisov. Program je bil tudi temu ustrezno pester in zelo zanimiv. Predstavljena je bila vrsta študij odmevnosti posameznih časopisov ali delavcev ustanov v svetu, študije uporabnikov strokovnih in znanstvenih časopisov, predstavitev razvoja znanosti na podlagi objav, življenja časopisov v naših razmerah itn. Pri vseh predstavitvah je nujno prišlo do razpravljanja o kakovosti znanstveno raziskovalnega dela, katerega rezultate objavljajo obravnavani časopisi.

Funkcije znanstvenih časopisov so:

- prenos informacij,
- njihovo shranjevanje,
- kontrola kvalitete znanstveno raziskovalnega dela,
- priznavanje prvenstva avtorjem.

Rezultati predstavljenih študij kažejo, da jugoslovanski znanstveni časopisi večinoma ne izpolnjujejo teh nalog. Število naslovov je veliko, vendar včasih še vedno premajhno, kar pomeni, da niso primerno razporejeni po znanstvenih disciplinah. Ker izhajajo povprečno 1,5 krat letno, so informacije v njih že ob izidu zastarele. Njihovo izdelovanje je neekonomično. Recenzije niso vedno objektivne, včasih pa uredništva zaradi želje po objektivnosti recenzentom okrnijo dela. Združevanje nekaterih časopisov bi lahko izboljšalo ekonomičnost njihovega izdajanja in ažurnost informacij. Recenzijski postopek bi moral biti obvezen in javen, saj je tudi v znanosti potrebno demokratično soočanje mnenj (2).

Prihodnost najbrž ne bo odpravila tiskanja revij, temveč bo uvedla še on line dostopne časopise in časopise na CD, mikrooblike so že precej razširjene. Namizno založništvo pravzaprav pomeni nevarnost hudega onesnaževanja znanstvenega okolja s pojavljanjem večje količine sive literature. Po mnenju nekaterih bi se bibliotekarji morali proti temu boriti in se zavzemati za združevanje virov informacij. Po mojem mnenju pa je prava pot upoštevanje standardov o obliki publikacij in prispevkov v njih. Kakovost časopisov je mogoče ocenjevati z dveh vidikov: oblikovnega - kako oblika časopisov ustreza določilom mednarodnih standardov in vsebinskega - kakšna je kakovost znanstvenega dela po svetovnih merilih (impact factor - odmevnost).

1.1 Ugotavljanje upoštevanja mednarodnih standardov

Cela serija mednarodnih standardov določa obliko publikacije in prispevka v njej, z namenom, da bi bil pretok informacij čim lažji:

ISO 4, 1984, Documentation - Rules for the abbreviation of title words and titles of publications, vsebuje pravila za krajšanje naslova,

ISO 8, 1977, Documentation - Presentation of periodicals, določa obliko revije, format, položaj naslova, način oštevilčenja in vrste kazal,

ISO 18, 1981, Documentation - Contents list of periodicals, določa obliko kazala in njegov položaj v reviji,

ISO/R 30, 1956, Documentation - Bibliographical strip, priporoča bibliografsko manšeto,

ISO 214, 1976, Documentation - Abstracts for publications and documentation, govori o tem, kako narediti izveček,

ISO 215, 1986, Documentation - Presentation of contributions to periodicals and other serials, predstavlja optimalno obliko prispevka v serijski publikaciji,

ISO 690, 1987, Documentation - Bibliographic references. Content, form and structure, prikazuje obliko bibliografskih podatkov o virih,

ISO 832, 1975, Documentation - Bibliographical references. Abbreviations of typical words, določa okrajšave najpogostejših besed,

ISO 999, 1975, Documentation - Index of a publication, podrobno govori o kazalih,

ISO 2145, 1978, Documentation - Numbering of divisions and subdivisions in written documents, vsebuje navodilo o oštevilčenju poglavij v pisnih dokumentih,

ISO 3297, 1986, Documentation - International standard serial numbering (ISSN), govori o ISSN,

ISO 5122, 1979, Documentation - Abstract sheets in serial publications, določa obliko kartic z izvlečki, ki jih je mogoče iz revije iztrgati in si pripraviti lasten katalog,

ISO 5966, 1982, Documentation - Presentation of scientific and technical reports, govori o obliki znanstvenih in tehničnih poročil,

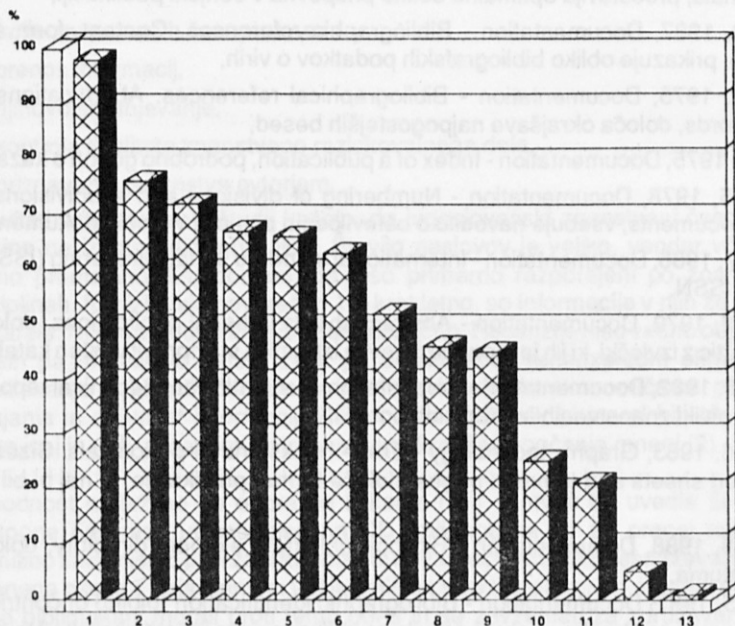
ISO 6716, 1983, Graphic technology - Text - bookstand of periodicals. Sizes of untrimmed sheets and trimmed pages, določa format publikacije, ki naj bi bil A4 ali A5,

ISO 8459, 1988, Documentation - Bibliographic data element directory, določa obliko datuma.

ISO 9115, 1987, Documentation - Bibliographic identification (biblid) of contributions in serials and books, vsebuje pravila za oblikovanje te identifikacijske številke publikacije.

V študiji, ki jo je avtorica tega prispevka izdelala s profesorjem Jožetom Spanringom in je bila z naslovom 20 let prilagajanja serijskih biotehniških strokovno znanstvenih publikacij iz jugoslovanskega in slovenskega prostora mednarodnim standardom predstavljena na opisanem posvetovanju, je bilo analiziranih 71 naslovov jugoslovanskih znanstvenih publikacij iz biotehniške stroke. Ugotovljeno je bilo, da nobena od njih ne upošteva vseh omenjenih standardov, čeprav je v merilih za sofinanciranje iz sredstev republiških raziskovalnih skupnosti in Zveze

republiških in pokrajinskih samoupravnih skupnosti za znanstveno dejavnost v SFRJ tudi ta pogoj. Ena od publikacij nima niti ISSN, čeprav je po drugih kriterijih uvrščena med znanstvene serijske publikacije (Bitenčevi živilski dnevi). 76% publikacij navaja poštni naslov avtorja. 72% jih objavlja izvleček v tujem jeziku. 67% publikacij vsebuje članke, oblikovane vsaj približno po standardu ISO 215. Tudi živo pagino ima 66% publikacij. Dvojezično kazalo vsebuje 63% publikacij. Kategorizacijo na izvirne, pregledne in informativne prispevke upošteva 52% publikacij. V formatu A izhaja 46% naslovov, datum prispetja prispevka jih navaja 45%. 25% naslovov referirata AGRIS in CAB. Kumulativno letno kazalo jih objavlja 21%. Samo 5% naslovov v naslednji številki objavlja popravke in en sam odstotek objavlja navedbe o recenzijah.

LEGENDA:

- 1 - ISSN, 2 - POŠTNI NASLOV AVTORJA, 3 - IZVLEČEK V TUJEM JEZIKU,
- 4 - STRUKTURA ČLANKA, 5 - PAGINA ŽIVA, 6 - DVOJEZIČNO KAZALO,
- 7 - KATEGORIJE ČLANKOV, 8 - FORMAT, 9 - DATUM PRISPETJA,
- 10 - LETNO KAZALO, 11 - REFERIRANI V AGRIS, CAB, SWETS,
- 12 - POPRAVKI, 13 - NAVEDBE O RECENZIJAH

Sl.1: Ujemanje publikacij z mednarodnimi standardi v odstotkih (100% = vzorec 71 analiziranih strokovno - znanstvenih serijskih publikacij iz biotehniške in mejnih strok)

1.2 Bibliometrijske analize za ugotavljanje relevantnosti virov

Bibliometrijske analize uporabljamo pri ugotavljanju najbolj produktivnih časopisov in avtorjev znotraj posameznih disciplin, pri ugotavljanju združevanja in razdruževanja disciplin in pri ugotavljanju zakonitosti v znanosti (3-8). Izhajajo iz analize citatov. Pri ugotavljanju relevantnosti časopisov izračunavamo faktor odmevnosti in ugotavljamo, kako porazdelitve prispevkov po časopisih ustrezajo Bradfordovi porazdelitvi. Preprosto preštevanje citatov je merilo uporabnosti časopisa ali relevantnosti avtorja. Večkrat ko je bil avtor citiran, uporabnejši je in večkrat ko je bil citiran časopis, bolj uporaben je. Seveda je lahko zelo velikokrat citiran tudi članek s heretično vsebino ali slab časopis, ki je objavil laž. Iz tega izhajata dva kvocienta, ki sta realnejši prikaz vrednosti časopisa: faktor odmevnosti (impact factor) = število citatov časopisa, deljeno s številom člankov, ki jih je mogoče iz tega časopisa citirati, pogostost citiranja (immediacy index) = število citiranosti članka, v enem letu citiran, deljeno s številom člankov, ki jih je bilo mogoče iz časopisa citirati. Bradfordov zakon opisuje porazdelitev nekega strokovnega področja v časopisih. Tako se glasi: če znanstvene časopise neke stroke padajoče rangiramo po produktivnosti, jih lahko razdelimo v dva dela, od katerega je eden posvečen predvsem tej stroki, drugi pa razen te obravnava še več drugih, vsebuje pa enako število člankov, kot prvi del. Pomeni, da ima vsaka stroka nekaj osrednjih časopisov. Prav tako število člankov, kot jih je objavljenih v tem jedru, pa je razpršenih po različnih drugih časopisih mejnih ali bolj oddaljenih strok.

Študije na omenjenem posvetovanju so analizirale število publikacij in avtorjev, ki so citirani v tujini, frekvenco objavljanih člankov jugoslovanskih avtorjev v tujih časopisih in podobno. Ugotovile so, da se naši avtorji le redko pojavljajo v tujih časopisih in da imajo majhno odmevnost v tujih znanstvenih krogih. Razlog za majhno odmevnost je lahko tudi v pomanjkljivostih časopisov kot medijev za prenos znanja iz narodne na mednarodno raven.

1.3 Sklepne misli

Tako kot povsod pri nas, tudi v svetu stroke in znanosti vlada hiperinflacija. Merila za kakovost smo si priredili tako, da jim najlažje zadostimo. Toda v tujini in ponekod tudi pri nas bibliotekarji in dokumentalisti uporabljajo sodobne načine preverjanja kakovosti časopisov (in s tem znanosti), da bi svojim uporabnikom, znanstvenikom, raziskovalcem in razvojnikom pripravili izbor najboljšega iz najboljšega in najnujnejšega izmed vsega potrebnega.

1.4 Virl

1. 13. savjetovanje o znanstvenim i stručnim publikacijama : Razvoj znanstvenih časopisa u Jugoslaviji do godine 2000, Pula, 20.-22.11.1989. - Zagreb, Institut informacijskih znanosti, 1989
2. Banić N.: Recenziranje rukopisa - način znanstveno-stručnog vrednovanja. - *Informatologia Yugoslavica* 16(1984)1-2, s. 101-106
3. Knežević B.: "Faktor uticaja discipline" kao kvalitativni parametar u evaluaciji i selekciji tekućih periodičkih publikacija za specijalizaciju bolesti respiratornih sistema. - *Informatologia Yugoslavica* 19(1987)3-4, s. 153-162
4. Milas-Bracović M.: Struktura znanstvenog članka i njegovog autorskog sažetka. - *Informatologia Yugoslavica* 19(1987)1-2, s. 51-67
5. Kuljiš J., Penava Z., Spaventi J., Šlaus A., Toth T.: Neke karakteristike časopisnog fonda u bibliotekama SR Hrvatske. - *Informatologia Yugoslavica* 19(1987)1-2, s. 91-96
6. Centner-Hermanović N., Prelog N.: Pristup određivanju ključnih časopisa za interdisciplinarna područja (na primeru zaštite i unapređenja čovjekove okoline). - *Informatologia Yugoslavica* 18(1986)1-2, s. 59-63
7. Ikaahindi L.: An overview of bibliometrics : its measurements, laws and their applications. - *Libri* 35(1985)2, s. 163-177
8. Mihel I., Oluić-Vuković V., Pravdić N.: Primjena bibliometrijskih zakonitosti u analizi širokih tematskih područja : radovi iz humanističkih znanosti. - *Informatologia Yugoslavica* 16(1984)1-2, s. 21-33